

שסא

ימי הרחמים והסליחות

יונק. ולפי זה נמצא שהיה המן גם כנגד הלחם וגם כנגד החלב.

ולפי זה אתי שפיר מאוד הרמז שרמזו (קיצור שו"ע ק"ג ס"ז) על הענין של אכילת מאכלי חלב בשבועות מהפסוק (במדבר כח, כו) מ'נחה ח'דשה ל'ה' ב'שבועותיכם, שהוא ראשי תיבות 'מחלב'. ונמצא שהרמז למאכלי חלב הוא בפסוק שנאמר על הלחם. ולהאמור הוא מדויק מאוד, שהמן שהיה לחם מן השמים היה בו טעם חלב בזכות הלחם והחלב של אברהם אבינו, וכנ"ל.

ויש לומר עוד, דהנה במדרש (בראשית רבה מח, י) אמרו שישראל זכו למן בגלל הלחם שרצה אברהם להביא למלאכים ולא כמו שאמרו בגמ' שהיה המן בזכות החמאה וחלב, (וכבר עמד על זה במהרש"א שם), ובפשטות צריך לומר שהיה המן בגלל שניהם. ולכן היה המן 'לחם' מן השמים בזכות הלחם שרצה לתת למלאכים, וגם היה במן חלק כנגד החמאה וחלב וכמו שפירש במהרש"א שם את השייכות בין ויקח חמאה וחלב לבין המן, לפי מה שאמרו בגמ' (יומא עה.). ש'לשד השמן' הוא מלשון שדים והוא כטעם חלב שהתינוק

ימי הרחמים והסליחות

השתחויה באמירת עלינו לשבח

יתכן לומר טעם למה שנוהגים להשתחוות בראש השנה בכריעה בעת אמירת עלינו לשבח, לפי מה שאמרו בזוהר הקדוש (ח"א רכא:) שרצו כל הבריות להשתחוות לאדם הראשון, והוא אמר להם אני ואתם בואו ונשתחוה ונכרעה לה'. עד כאן. ולפי זה יש לומר שבזה שמשתחוים

אמירת לדוד מזמור

אפשר לרמז במה שהמנהג לומר בליל ר"ה פרק לדוד מזמור, דהכתוב 'שאו ש'ערים ר'אשיכם ו'שאו פ'תחי עולם' הוא ראשי תיבות שופר. וכן ש'ערים ר'אשיכם ו'הנשאו פ'תחי'.

ימי הרחמים והסליחות

שסב

ומצינו במן שכתוב בו (שמות טז, לא) וטעמו כצפיחית בדבש.

ולפי זה יש לומר שמפני שבראש השנה קוצבים לאדם כמה יהיו מזונותיו במשך השנה לכן אוכלים דבש המרמז למן, שמבקשים שיהיו המזונות כמו במן שהיה לחם מן השמים בלא טרחה.

תשובה קודם נמר דין

אמרו במדרש (ילקוט שמעוני שמואל, צ) כתוב אחד אומר כי לא אחפוץ במות המת (יחזקאל יח, לב), וכתוב אחד אומר כי חפץ ה' להמיתם (שמואל א' ב, כה), הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו, עד שלא נחתמה גזר דין כי לא אחפוץ במות המת, ומשנחתם גזר דינם כי חפץ ה' להמיתם (קמב).

ויש להשוות לזה מה שאמרו בגמ' (גיטין כח:) בענין היוצא ליהרג שנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים, לא שנו אלא בבית דין של עובדי כוכבים הוא דחוששין שמא חי משום דמקבלי שוחדא, אבל בבית דין של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה, אמר ליה אביי בית דין של ישראל נמי אפשר דחזו ליה זכותא, כי חזו

לה' אנו מכוונים להזכיר זכותו ביום בריאתו וביום שעשה כן.

ובזה יש לבאר גם לשון הכתוב 'נריעה לצור ישענו וגו', בואו נשתחוה ונכרעה'. שהלשון נריעה לצור ישענו מרמז על ראש השנה שמריעים בשופר, ואז בראש השנה של בריאת העולם היה הזמן שאמר אדם הראשון בואו נשתחוה ונכרע לה'.

אכילת ענבים

בשם הגר"א לא לאכול ענבים בראש השנה, משום דכתיב (במדבר יג, כ) והימים ימי ביכורי ענבים (קמא).

ואולי יש לומר עוד על פי הפסוק (דברים לב, לב) 'ענבימו ענבי רוש', ואולי משום ד'רוש' הוא כמו ראש, שאחר שאמרנו שנהיה לראש חוששין מסימן להפך ראש לרוש.

אכילת דבש

אפשר לתת טעם למנהג לאכול דבש בראש השנה לפי מה שאמרו בגמ' (ברכות נז:) דבש אחד מששים למן.

קמא. עי' קצה המטה (על מטה אפרים) ס' ת"ר סק"ו. ומקור הדברים עפ"י הגה"ק ר' שמשון אוסטרפאלער דבכורי ענבים הם האותיות שקודם אותיות ענבים שעולים שמו של ס"מ. **קמב.** עי' גמ' נדה ע: שתירצו באופן אחר.

שסג

ימי הרחמים והסליחות

וגודל סליחתך ביום דברך ודינך בעת שפטך אותי, ולשון 'למען' כי גודל החטא סיבה להודיע גודל הצדקה בסליחתו, על כן ימשיל הדבר כאילו היה ראשית חטאת, למען יגלה חסד ה' וצדקו בסליחתו ביום שפטו. עד כאן לשון קדשו. והעולה מדבריו שכשיש עבירה גדולה ועושים עליה תשובה אז החטא עצמו נעשה גילוי חסד השי"ת.

ולפי דבריו הקדושים יש לבאר בדרך רמז את דברי הגמ' (יומא פו:): 'האמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות', שהכוונה בזה שתשובה כזאת של זדונות היא תשובה גדולה שנהפכים הזדונות עצמם לזכויות על ידי שהתשובה גורמת שהחטא עצמו גילה את חסד השי"ת.

לח' תשרי

מבואר בגמ' (מו"ק ט.) שחנוכת המזבח היתה שבעה ימים קודם סוכות, ונמצא שביום ח' תשרי אמר שלמה המלך בתפילתו המבוארת בדברי הימים (ב ו, מב) את הפסוק 'ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך'.

ואיתא בגמרא (שבת ל.) כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה, אמר שלמה עשרים וארבעה רגלים ולא

ליה זכותא מקמי דליגמר דינא, בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא.

ומבואר דבית דין של מטה הוא כעין בית דין של מעלה שמחפשים זכות דווקא קודם גזר דין.

עשרת ימי תשובה

איתא בזוהר הקדוש פרשת אמור (קד.) 'ובאינון עשרה יומין דדוד מלכא דאין עלמא אתדן עליה ההוא ב"נ דאשלים ליה ביש יתיר מנבל'. עד כאן.

ונראה מבואר מלשון הזוהר שדוד המלך ע"ה הוא הדן את העולם בעשרת ימי תשובה.

ונראה לבאר שמשום דהוא הקים עולה של תשובה (מו"ק טז:), לכן מביאים אותו לדון את העולם בזמנים אלו שמתעורר כח התשובה.

גילוי חסד השי"ת ע"י תשובה

עיין ברבינו יונה בשערי תשובה (שער א', מה) שכתב לפרש את מה שאמר דוד המלך ע"ה כשעשה תשובה 'לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך' (תהילים נא), וביאר רבינו יונה וזה לשונו, 'למען תצדק בדברך תזכה בשפטך, כדי להראות לעמים צדקתך

שסד

ימי הרחמים והסליחות

שדוד ביקש שינסו אותו כמו את אברהם, ולכן גלגל הקב"ה זכות ליום זכאי שביום זה הוברר שגם כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (שבת נו.), שידעו כל ישראל שמחל הקב"ה לדוד על אותו עון.

מתן תורה ביום הכיפורים

אמרו בגמ' (תענית ל:) אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, בשלמא יום הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות וכו'.

ויש לתמוה על זה שבתפילות יום הכיפורים אין מזכירין כלום ממתן תורה על ידי הלוחות האחרונות.

ואולי זה מאותו טעם בעצמו שאמרו במדרש (תנחומא כי תשא לא) שלוחות שניות ניתנו בצנעא כדי שלא תשלוט בהם עין הרע, והצנעא היא גם בזה שאין מזכירים את נתינת הלוחות השניות בתפילה.

הטעם שנקרא מסכת יומא

יש לבאר מה שנקראת מסכת 'יומא', שהיא נוטריקון יום א', והוא על פי הכתוב

נענה וכו', כיון שאמר ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נענה. באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון וכו'. והיינו דכתיב (מלכים א ח, טו) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו וגו', שמחל לו על אותו עון. עד כאן.

וחנה לפי כמה מדרשים היתה עקידת יצחק ביום הכפורים (עי' ריקאנטי פרשת וירא (כב, יד) ופירוש הרד"ל על פרקי דר"א פל"א), ולפי זה שהכתוב 'ביום השלישי' הוא יום כפור נמצא שביום ח' תשרי אז אמר ה' לאברהם אבינו ע"ה קח נא את בנך וגו' והעלהו שם לעולה וגו' (בראשית כב, ב).

ויש לבאר דאיתא בסנהדרין (קז.) אמר דוד להקב"ה מפני מה אומרים, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ואין אומרים אלקי דוד, אמר אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי, אמר לפניו רבונו של עולם בחנני ונסני, שנאמר (תהלים כו, ב) בחנני ה' ונסני וגו'. ועיין שם שהקב"ה ניסהו בבת שבע.

ונמצא שביום זה שהיה הנסיון של אברהם בעקידת יצחק שהוא הגורם לנסיון דוד, כמבואר שכל מה שאירע המעשה של בת שבע היה על ידי

שסה

סוכות

שארמו חז"ל (שבת קיח:) שומר שבת מחללו, מחול לו.

ימים יוצרו ולו אחד בהם (תהלים קלט, טז). ואמרו במדרש (תנחומא בראשית כח) שהיום אחד מרמז על יום הכיפורים.

מתי אין לכסות חטאיו

בגמ' (יומא פו:) רב רמי, כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח, לא קשיא הא בחטא מפורסם, הא בחטא שאינו מפורסם.

ועיין מהרש"א שדן איך משמע מתוך לשון הפסוק של מכסה פשעיו שמדבר על חטא מפורסם.

ואולי יש לבאר בפשיטות שהלשון 'מכסה' משמע שהחטא מפורסם כבר מקודם וצריך לעשות פעולה בשביל לכסותו. ולעומת זה הלשון 'כסוי' חטאה משמע שהחטא כבר כסוי מעצמו ואינו מפורסם.

חילוק בנוסח שבת בין ר"ה ליו"ב

הנה ביום הכפורים שחל בשבת אומרים בתפילה 'מחול וסלח לעונותינו ביום השבת הזה וביום הכיפורים הזה', ומשמעות הנוסח הוא שהבקשת מחילה היא גם בשביל קדושת שבת, ולעומת זה בראש השנה שחל בשבת הגם שמזכירים את השבת כמה פעמים אבל אין משמעות שהוא חלק מענין יום הזכרון.

ונראה הטעם, משום שהמחילה שייכת באמת גם לשבת קודש, וכמו

סוכות

סוכה בגלות

ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מבתיאן לסוכה והקב"ה מעלה עליהן כאלו גלו לבבל. עד כאן.

איתא בילקוט (אמור רמז תרנג) למה אנו עושין סוכה אחר יום הכפורים אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם וביום הכפורים הוא חותם את הדין שמא יצא דינן של ישראל לגלות

ולפי זה יתכן לבאר דהנה בענין גלות כתיב וישב בה עד מות הכהן הגדול